

Introductie colloquium *‘Samen onderwijs vorm geven’*

GEDEELD **O**NDERWIJSKUNDIG EN
TRANSFORMATIEF **L**EIDERSCHAP
VIA **L**EERGEMEENSCHAPPEN,
GERICHT OP **L**EREN

University
of Antwerp

GO ALL® FOR LEARNING !
WOUTER SCHELFHOUT

GO ALL
for learning

Waarom zijn we hier?

2

Veel studiedagen rond schoolleiderschap, school(kwaliteits)ontwikkeling, verschillende vormen van leergemeenschappen in onderwijs,...

Waarom?

Er komt veel af op onderwijs...

Hoe een antwoord bieden aan al deze uitdagingen?

Er komt veel af op onderwijs...

3

Modernisering van het secundair onderwijs

o.m. structurele lessen voor differentiatie

M-decreet/decreet leerlingenbegeleiding

inclusie maar ook: brede zorg > erkenningsvoorwaarde

Nieuwe eindtermen

andere competentieniveaus

resultaatsverplichting 'nieuwe' eindtermen cfr. VOET

welke nieuwe (clustering van) vakken?

Referentiekader OK en toezichtskader inspectie

Niet zonder reden...

4

Antwoorden op maatschappelijke uitdagingen:

Scholen/lkn hebben te maken met grote **uitdagingen**:

- demotivatie
- leer/taalachterstand
- sociale achterstelling
- diversiteit
- ...

(Geldof, 2015)

> is 'traditioneel' lesgeven nog voldoende...?

Niet zonder reden...

6

Samenleving vraagt **andere competenties**:

- Leervaardigheden en –motivatie, op lange termijn
- Probleemoplossende vaardigheden
- Creativiteit
- Sociale en samenwerkingsvaardigheden
- Ondernemingszin
- Digitale competentie
- ...

(Vlor, 2012; Kennisnet ‘Partnership for 21st Century Skills (P21)’)

Uitdaging...

7

Hoe maak je dit (haalbaar) waar?

Hoe krijg je schoolbeleid tot op de klasvloer?

Hoe krijg je kwaliteitsontwikkeling op gang?

➤ **Wat werkt (niet)?**

Wat werkt niet?

8

- Enkel traditionele nascholingen > raakt te moeilijk op niveau van leerplanrealisatie cfr OK
- Enkel visieontwikkeling, laat staan: louter visie op papier > wordt niet uitgevoerd
- Enkel top down benadering door schoolleider
- Enkel bottom-up (bvb. enkel schoolstructuren veranderen, geen verwachtingen stellen,...)

(van Veen, Zwart, Meirink & Verloop, 2010; van den Berg, Vandenbergh, Waslander, Pater, Vermeulen, Geurts & Claessen, 2014)

Wat werkt wel?

9

Geleidelijke schoolontwikkeling

- op niveau kernprocessen (lesgeven, begeleiden,...) condities creëren die leiden tot concrete aanpassingen van de onderwijsleerprocessen
- aanpassingen die bottom-up worden gedragen én top down worden gestimuleerd

Essentiële rol schoolleiders : deze processen

- enerzijds gericht ruimte geven, stimuleren, niet afdwingen
- anderzijds ook verwachten en waar nodig - weliswaar op een aanvaarde wijze - top down aansturen

Technieken daartoe worden hoeksteen van KZ in de toekomst !

Via leergemeenschappen?

10

Werken met structurele **teams van leerkrachten** is veelbelovend...

... maar: Babylonische spraakverwarring !

- soms heel verschillende namen voor zelfde concept
- soms zelfde naam voor verschillende concepten, cfr. containerbegrip 'professionele leergemeenschap'

Spraakverwarring...

Communities of practice

Co- en team teaching

Professionele leergemeenschappen

Professional development schools

Networked learning communities

Teacher communities

Collaborative continuing professional development

Team learning

Lesson study

Teacher design teams

Co-creatie en generatief coachen

Via leergemeenschappen?

12

Is het ene concept beter dan het andere...? Vooral: weten...

- **welk doel je wenst te bereiken**
  - uitwisselen van materiaal en inzichten
  - kunnen terugvallen op een netwerk
  - onderzoeken van eigen praktijk
  - ontwikkelen/uitproberen van nieuw materiaal
  - didactische taken samen aanpakken
  - leren van en met elkaar,...
- **welk doel je kan bereiken met welke vorm van LG**
- **wat de condities zijn om dit te bereiken via deze LG...**
(van Keulen, Voogt, van Wessum, Cornelissen & Schelfhout, 2015)

Via leergemeenschappen?

13

Een van de doelen van dit colloquium:

Zicht krijgen op verschillen en gelijkenissen van te onderscheiden vormen van teacher teams:

- team teaching als onderwijsvorm (Mathea Simons)
- sociale netwerken in onderwijs (Sara Van Waes)
- digitale leergemeenschappen (Jozef Colpaert)
- leergemeenschappen, teacher teams en de school als professionele leergemeenschap
- ...

Via leergemeenschappen

14

Zijn **leergemeenschappen** nieuw?

Ook met bestaande **teacher teams**: vakgroepen, werkgroepen, klassenraden

is al veel mogelijk (niet alles!!), maar...

... deze **dan wel vorm geven** (opstarten, ondersteunen, aansturen,...) **volgens de principes van een LG...**

(Schelfhout, et al. 2015; Schelfhout, 2017)

... ingebed binnen de schoolorganisatie

> dan: **basis voor kwaliteitszorg als proces**

Kwaliteitszorg als proces

15

Verschillende LG vullen elkaar aan bij dit proces:

- LG over scholen heen (vakdidactisch > VLG)
(Schelfhout, Bruggeman & Bruyninckx, 2015)
- LG schoolleiders (Schelfhout, 2017)
- Vakgroepen als LG (VGL)
- Leergemeenschappen dual leren (Schelfhout, et al., 2017, 2018)
- ...

Cfr. experimenten/onderzoek in samenwerking met Agoria, KOV, Go!, POV, OVSG periode 2013-2018

Schoolleider is essentieel

16

Fascinerende wisselwerking:

Enerzijds: om LG te laten slagen is er nood aan bepaalde vorm van schoolleiderschap !!

Anderzijds: gericht en structureel ondersteunen van LG kan concrete basis vormen voor de ontwikkeling van Gedeeld Onderwijskundig en trAnsfORMATIEF Leiderschap (GOAL)

GOAL

17

Gedeeld

(bv. Gronn, 2003; Harris, Leithwood, Day, Sammons & Hopkins, 2008; Murphy, 2007)

- de schoolleider beslist (bijna) nooit alleen
- visie, strategie, aanpak worden samen ontwikkeld
- lkn krijgen beslissingsmacht en... verantwoordelijkheid
- er is een overlegcultuur... maar met impact
- er ontstaat bottom-up schoolontwikkeling
- er ontstaat **gezamenlijke verantwoordelijkheid**

GOAL

18

Onderwijskundig

(bv. Blase & Blase, 1999; Hallinger, 2003)

- De kernprocessen op school vormen het prioritaire uitgangspunt van het beleid (origineel veeleer top down...):
  - onderwijsleerproces
  - leer- en leefomgeving
  - begeleiding en evaluatie
- Andere beleidsprocessen staan ten dienste

GOAL

19

Transformatief/waarderend

(bv. Leithwood, Tomlinson & Genge, 1996; Van Petegem en Vanhoof, 2010)

- gericht op zelfgekozen ontwikkeling door de lkn, waarbij leren en uitproberen hand in hand gaan
- gericht op geleidelijk groeien >< niet geforceerd
- met aandacht voor waarderen van wat goed is, van inspanningen tot verbetering/aanpassing >< niet afstraffen, niet vertrekken vanuit deficit denken...

GOAL

20

Leiderschap

(bv. Barnett, McCormick & Conners, 2001; Marks & Printy, 2003)

De directeur

- weet waar z/hij met het voorgaande naartoe wil
- zorgt voor ondersteunende structuren !
- doet dit niet alleen (beleidsteam) en delegeert leiderschap, maar...
- ... zal op gepaste (en gedragen!) momenten (indien nodig top down!) knopen doorhakken

Besluit

21

Kwaliteitszorg en schoolontwikkeling met impact tot op de klasvloer hangt dus samen met GOAL...

en dit wordt mogelijk door leergemeenschappen...

MAAR: geen GOAL als wollig concept, wel gevat door:

- een gerichte aanpak
- gedragen door leerkrachten, procescoachen/teacher leaders, schoolleiders **via verschillende vormen van leergemeenschappen** binnen goed uitgedachte structuren
- **MORGEN: denkkader én praktijkvoorbeelden**